

Roppi ja känki.

»Suomen kansan murrekirjan» toisessa osassa kerrotaan konneveteläisten kirkkoreissuista. Konnevesi kuului siihen aikaan vielä Rautalammin pitäjään, joten kirkkomatkaa karttui järvien takaa peninkulmämääriä. Siksipä matkat ennakolta suunniteltiin ja lähetti sakilla kum Päriläiset, kuten »huastelija» asian hauskaasti ilmaisee. Tämän kirjoittaja on kuitenkin kuullut sanonnan toisessa ja luultavasti alkuperäisemmässä asusaan: *kulukövat ropilla kum päriläiset*. »Päriläiset», Berg-nimiset kauppiat ja maanviljelijät, ovat monta miespolvea asuneet nykyisellä pitäjien rajalla lauttauspaikan ja maantien vieressä olevassa talossaan. Perimätiedon mukaan he ovat sinne muuttaneet muualta. Tätä todistaneet mm. suvussa säilynyt kyömynenä ja nimen ääntäminen. Talo on paikkakuntalaisten puheessa aina *pär* ja asukkaat *päriläisiä*, vaikka Rautalammin kirkonkylässä toista sukua oleva suutari Berg on aina *perkki*. »Päriin» suurperheet ovat kirkko- ja kylämatkoillaan muodostaneet jo lukumäärältään oman joukkonsa, kulkeneet *ropissa*.

Sanaa *roppi* — merkityksessä joukko — eivät sanakirjamme tunne. Kansankielessä se sen sijaan on yleinen pääasiassa Hämeessä, Keski-Suomessa ja Savossa. Tämän alueen ulkopuolelta on Sanakirjasäätiön kokoelmissa tietoja mm. Pyhästämaasta, Nivalasta, Liperistä ja Vehkalahdelta, missä se on harvinainen, vanhojen käyttämä, niinkuin monessa muussakin pitäjässä. Roppi tarkoittaa yleensä suurehkoa ihmisjoukkoa, esim.: *miesroppi* (Luopioinen), *roppikunta* (Liperi). Kosimamatkalla lienee sulhasella ollut tavallista enemmän apumiehiä, koska Kuopion seudussa todetaan: *ropilla kun Kikipeläiset kossiin*. Rahdinajajat ovat kulkeneet ryhmissä: *savolaiset* — — — *sūris ropissah kulk* — — — *hevoscunnittaj ihlan* (Iitti). Linnut ja muut eläimet liikkuvat myös »ropeissa», esim.: *varisroppi* (Längelmäki) ja suuri *roppi* lintuja (Kangasala).

Roppi on lainasana ja kuuluu — kuten helposti huomaa — samaan sanaperheeseen kuin nykyruotsin *trupp*, *tropp*. Aikaisemmin ovat o:lliset muodot olleet *trupp*-muotoa yleisemmät eikä sanojen välillä ole ollut merkityseroa. Nykyään *tropp* on erilaistunut etupäässä sotilastermiksi käsittämään erisuuruisia sotilasosastoja. Suomen ruotsalaismurteissa sanan vanha merkitys on säilynyt, vrt. Pohjanmaan *tróp* 'yl. joukko, lammaslauma' ja Uudenmaan ruotsin *tropp* 'ryhmä, joukko' sekä verbi *troppa* 'poistua jostakin toisten seurassa'. Kieleemme sana on tullut o:llisena, siis vanhemmasta *tropp*-muodosta.

Ruotsin *tropp*, *trupp* on vuorostaan laina. Sitä vastaa nykysaksan *Trupp*, aikaisemmin myös *Tropp*, mikä Adelungin mukaan on edellistä tavallisempi jokapäiväisessä kielenkäytössä ja mistä myös ruotsin kielen

tropp ja toisaalta viron *tropp*, *ropp* 'joukko, paljous' ovat peräisin. Samaan kantaan kuuluu ranskan *troupe* 'joukko, parvi, ryhmä, lauma, seurue, sotajoukko' ja englannin *troop*, joukko, parvi, ryhmä, lauma; sotaväki'. Lähimmäisnäkökulmana on ollut keskienglannin *bruppe*, joukko, ryhmä'.

Mainittakoon tässä *ropin* lisäksi Rautalammin murteesta vielä *hēlamēna* ja *koko konkkaronkka*, joiden tarkoituksena on ilmaista koko talonväen, koko perheen olevan menossa jonnekin. Cannelinin Ruotsalais-suomalaisessa sanakirjassa *konkarong* : *hela konkarongen* on suomennettu 'koko hökötyks' ja merkitty arkikielen sanaksi. Samoin on laita Ruotsin ruotsissa, missä *med hela konkarongen* 'koko lauma, koko joukko' on leikkilinen muodostus esikuvana *konkarong* 'eräänlainen päähine', v. 1759 *conqueron* 'Pariisista ostettava naisten päähine'. Ranskan *la conquérante* 'nainen, joka kauniiden vaatteidensa avulla suorittaa valloituksia' on ehkä sanan alkumerkitys.

'Joukkoa, ryhmää' tarkoittavissa sanoissamme on yleensä useita vierasperäisiä. Toisenlainen elämänpiiri, eri ammattikuntien ja työryhmien jäsenet ovat välittäneet ja helpottaneet oman sanan korvaamista vieraalla, lainanottajan mielestä ehkä entistä hienommalla tai tyyliarvoltaan »sakin» kielenkäyttöön sopivalla. Hauskana esimerkkinä jälkimmäisestä voisi mainita parhaillaan murteisiin tunkeutuvan *kängin*, josta jo on tietoja Pohjanmaalta, Rauman ympäristöstä ja mm. Haukivuoresta. *Känki*-sanaa vastaa ruotsin *gäng* 'työjoukko' ja englannin *gang* [äännetään *gæŋ*] '(orjajm.) joukko, (varas- jm.) joukkue, sakkijoukko, työkuunta, ryhmäkuunta, klikki jne.', mistä sana merimiesten ja satamatyöläisten välityksellä on suoraan voinut tulla kieleemme. Meillä tähän saakka etupäässä kirjallisena lainana tunnettu *gangsteri* on saman sanan johdannainen. **Elvi Erämetsä.**